

Salgın sonrası

COVID-19 salgını için, “**haydi bitti, COVID-19 tarihe karıştı, herkes işinin başına dönsün**” şeklinde bir “son” **olacağını sanmıyorum**. Otoriteler, hastalığa bir kere yakalanıp bağışıklık kazananların, virüsü yaymaya devam edeceğinden endişeliler. Hastalığı atlatanların bile, tekrar hasta olmayacakları da garanti değil. Daha şimdiden, Çin ve Kore’de **hastalığın tekrarlaması** (nüks etmesi) olayları yaşanıyor. “**İkinci dalga**”dan söz ediliyor. **Büyük olasılık COVID-19’dan kurtulamayacağız, onunla yaşamayı öğreneceğiz**. Her durumda, “sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer” deyişinde olduğu gibi, **sağlık, toplumda öne geçecek**. Elbette bir süre. Seneye doğacaklardan başlayarak 20 yılda, bu salgını yaşamamış bir kuşak yetiştiğinde, onlar sağlığa bugün bu salgını yaşayanların verdiği önemi vermeyecekler. O zamana kadar, **tıp en gözde meslek olacak. Salgında, doğal zekânın eşlik ettiği akıl ve bilim etrafında toplandık** hepimiz. Yapay zekânın tek başına bir değeri olmadığını anladık. Yapay zekâ, kanımca, insan akli ve doğal zekâ için kolaylaştırıcı bir yardımcı olma rolünü sürdürecektir. Umarım, birileri, bir densizlik edip yapay zekâyı akıl ile buluşturmak gafletinde bulunmazlar. Bu buluşturmanın makineler arasında neden olacağı pandeminin etkileri yanında, günümüzdeki COVID-19 salgını sıradan bir “nezle” olarak kalacaktır. Neyse, felâket tellallığı yapmayayım; şimdi, bu salgının bize öğrettiklerine odaklanmanın vaktidir.

Bilek gücü / beyin gücü

Gördük ki, eğer **fabrikalarımız tamamen robotlarla donanmış olsa**, herkesi eve kapasak bile, **üretimde hemen hiç sorun yaşanmayacaktı**. Şimdi, olanağı olanlar robotlaşma yatırımını hızlandıracaklardır. Böylece **bilek gücü ihtiyacı azalacaktır**. Mevcut bilek gücü çalışanların, beyin gücü çalışanına dönüştürülmesi için nasıl bir yaklaşım uygulanacak acaba? Yoksa öncelik işsiz olan beyin gücüne mi verilecek?

Salgında ihtiyaç duyulan **yapay solunum makinelerini** savunma sanayimizin iki firması, beyaz eşyada önde gelen bir firmamız ve bir sağlık ağırlıklı firmamız **kısa sürede tasarlayıp üretmeyi birlikte başardılar**. Savaş durumunda sivil fabrikaların savunma gereçleri yapımına yöneldiğine çok rastlanmıştır. Genelde, buluşların (örneğin teflon ve internet) savunma sanayii için yapıldığı, sonradan sivil kullanıma da uygulandığı hep bilinir. Ama sanırım bir salgın durumunda savunma sanayii ile, sivil sanayi el ele verip olumlu sonuca ulaşmasını ilk defa yaşıyoruz. Burada **bilek gücü ile beyin gücünün, üstelik farklı şirketlerde, birlikte sonuç alma hikayesi de var, örnek olmalı**.

Beyin gücü, saate bağlı çalışmaz. Bâzen mesai saatleri içerisinde çıkmaza giren bir beyin gücü çalışması, kişi ertesi sabah işe döndüğünde çözülmüş oluyor. Beyin gücüyle çalışanlar, işi işte bırakamıyorlar ister istemez eve götürüyorlar. İş, sabaha kadar “kafalarını kurcalıyor”. Evde çalışabilme **ortamı yaratılabilirse, beyin gücünün “evden çalışma”sı alışkanlık olursa, verim artışı** beklenmeli. Ama, **çalışanın da çalıştırmanın da** bu konuda **dönüşüm yaşaması** gerekli.

Ulusal / küresel

Bir süredir, küreselleşme rüzgarları esiyordu. Salgında, bırakın dünyanın uzak ülkelerinin bir diğerine yardım etmesini, ihtiyaç duyduğu mal ve malzemeyi satmasını, **AB içerisinde aynı çatı altındaki ülkelerin bile malzeme stoklarını “bize gerekli” düşüncesi ile o malzemeye şiddetle ihtiyaç duyan komşusundan sakınmasını yaşadık**. Kanımca “**küresel ekonomi**” anlayışı böylece **büyük bir yara alarak ulusallaşmaya yer açacak**. Bunun Avrupa’da süregelen otoriterleşme ile birleşmesi ise, bir dizi istenmeyen sonuçlar doğurabilecek. **Türkiye** açısından, kazanım, niyetler gerçeğe dönüştürülebilirse, yaşamsal **ihtiyaçlarını kendi içerisinde karşılayabilme** yönüne gidildikçe artacaktır. Bu bağlamda **tarımı sayısallaştırarak çeşit ve verim artışı** sağlamak kanımca önde gelecektir. Sanayide ise, savunma sanayiinde elde edilen ilerlemeyi, sivil sektörlere de yaygınlaştırmak, hem ülke ihtiyacını karşılamada, hem de yurt dışı pazarlara ürün sunmada bizi öne çıkartacaktır.